

**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี**
**Influence Factors to the Success of the Local Development Plan
on Saraburi Municipality, Mueang Saraburi District, Saraburi provinces**

สุรชาติ อินทรประสิทธิ์(Surachat Intaraprasit)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง(Ramkhamhaeng University)
Email : Tungoaza@gmail.com

Received October 14, 2020 & Revise September 10, 2020 & Accepted December 24, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ที่มีทัศนคติต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ t – test, f – test, One – Way ANOWA และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อตัวแปรตาม ความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมในการศึกษาและติดตามข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมคิดและผลักดันนโยบาย และการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการมีส่วนร่วมดำเนินการตามนโยบาย และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีอิทธิพล, การมีส่วนร่วม, ความสำเร็จ, แผน

Abstract

The purpose of this study is to : 1) To study the success of the local development plan of Saraburi Municipality, Mueang Saraburi District, Saraburi Province. 2) To study how different Personal factors attitude with the success of the local development plan of Saraburi Municipality, Muang Saraburi District, Saraburi Province. 3) To study how the people participle Factors influence with the success of the local development plan of Saraburi Municipality, Muang Saraburi District, Saraburi Province. By quantitative research the samples were people who lived in

Saraburi municipality area. Mueang Saraburi District Saraburi province, consisting of 400 people. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. T test, F test, one-way ANOVA and Multiple Regression Analysis were used for data analysis. The results showed that found that participation in the study and follow the information Participation, thinking and driving policy And participation in monitoring and evaluation of the operations influences the success of the local development plan of Saraburi municipality, Mueang Saraburi District Saraburi with statistical significance at the level of .05 Except for participation in policy implementation and participation in receiving benefits No influence on the success of the local development plan of Saraburi municipality Mueang Saraburi District Saraburi

Keyword : Influence factor, Participation, Success, Plan

1.บทนำ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ข้อ (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ส่วนที่ 3 หน้าที่ของเทศบาล การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนโดยวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการ นั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรท้องถิ่นส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่น และจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยมีสาระสำคัญอย่างหนึ่งคือ ต้องจัดให้มีกระบวนการจัดทำประชาคมท้องถิ่นเพื่อพิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มีแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการในอนาคตและสามารถดำเนินการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดและต่อประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0810.3/ว 2931 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2562 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 – 2565) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดำเนินการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มีช่วงระยะเวลาห้าปี (พ.ศ. 2561 – 2565) โดยในการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 – 2565) ให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ถือปฏิบัติตามข้อ 17 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ยุทธศาสตร์จังหวัด ยุทธศาสตร์กลุ่ม

จังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และให้มีการจัดทำประชาคมระดับชุมชนเมือง สำหรับเทศบาลเมือง

แผนพัฒนาท้องถิ่นจึงถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักที่สำคัญในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเสมือนเข็มทิศในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ตั้งแต่การจัดทำ การนำไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล เพื่อมุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงปรารถนาได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกในปัจจุบัน และเป็นการพัฒนาท้องถิ่นในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีพื้นฐานมาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานต่าง ๆ ให้เกิดความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นยังมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในส่วนของการจัดทำประชาคมที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล เรียนรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองในชุมชนได้เห็นด้านดี ด้านเสีย โอกาส ปัญหาอุปสรรค และรับรู้ถึงข้อจำกัดของท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมตัดสินใจ รับฟังการตัดสินใจ ให้การปรึกษาหารือ และร่วมกันติดตามและประเมินการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นส่วนราชการที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด ทำให้รับทราบถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วที่สุด อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมไปถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ เกิดการอยากมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง รวมไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาเมือง และพัฒนาชาติ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย จากระดับท้องถิ่นสู่ระดับชาติให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

จากการศึกษาข้อมูลผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น Local Performance Assessment (LPA) ย้อนหลังสามปี (ปี 2560 – 2562) พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำโครงการพัฒนาในแผนพัฒนาท้องถิ่นมาดำเนินการตามแผน โดยใช้เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี/เพิ่มเติมหรือเงินนอกงบประมาณเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ย “ต่ำสุด 5 อันดับ” (ปี 2560 เท่ากับ 2.42, ปี 2561 เท่ากับ 2.30, ปี 2562 เท่ากับ 2.12 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) ประกอบกับการศึกษาข้อมูลสถิติผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อปี 2562 พบว่าทั้งประเทศมีผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งจำนวน 74.69% (38,268,375 คน) โดยในเขตจังหวัดสระบุรี มีผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งจำนวน 77.57% (388,997 คน) ประกอบสถิติการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองสระบุรีเมื่อปี 2555 พบว่ามีผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง 66.98% (29,066 คน) และการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสระบุรีเมื่อปี 2555 พบว่ามีผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง 56.12% (23,885 คน) (สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2562 ที่มาhttps://ewt.prd.go.th/ewt/prsaraburi/ewt_news.php?nid=1006&filename=index&nid=1006&filename=index)

ดังนั้น จึงอนุมานได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ ของแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นมีไม่มาก และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำโครงการพัฒนาในแผนพัฒนาท้องถิ่นมาดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยยกกรณีของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมือง

สระบุรี จังหวัดสระบุรี มาศึกษาเพื่อที่จะได้นำผลของการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในเขตพื้นที่จังหวัดสระบุรี ต่อไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ที่มีทัศนคติต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

3.การทบทวนวรรณกรรม

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน
ประพันธ์ วรรณบวร (2543, หน้า 42-58 อ้างถึงใน พระมหาสมบัติ หนองงอก, 2559, หน้า13-14) การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการร่วมตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนี้ ตั้งแต่แรกจนกระทั่งถึงกระบวนการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ ฝ่ายโดยมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) การปรึกษาหารือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้อง มีส่วนได้เสียหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ/กิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจ ได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ ร่วมกันค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการ/กิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นได้บ่อย ได้แก่

- 3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) เป็นการประชุมที่จัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการต้องส่งตัวแทนมาอธิบายและตอบข้อซักถามของผู้เข้าร่วมการประชุม

- 3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งเชิงวิชาการ จำเป็นต้องจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขานั้น ๆ จากภายนอก มาอธิบายและตอบข้อซักถาม พร้อมให้ความเห็นต่อโครงการ และผลของการประชุมต้องนำเสนอต่อสาธารณะ และผู้เข้าร่วมประชุมต้องรับทราบผลด้วย

3.3 การพิจารณาพิจารณา (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนชัดเจน เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ โดยจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมการประชุมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจประเด็นปัญหานั้น ๆ มีการแต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเป็นคณะกรรมการและมีอำนาจในการตัดสินใจ

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

โคเฮน และฮัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff (1980, P. 213 อ้างถึงในอดิสรณ์ ชัดสีใส, 2551, หน้า 8-10) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบหรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือหาทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เช่น กลุ่มสตรี หรือกลุ่มคนหนุ่มสาว เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำ และการสร้างพลังอำนาจในองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) หมายถึง การดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมสละแรงงาน สละเงิน ให้อุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ให้ด้วยความเต็มใจ

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนในการร่วมดำเนินการ การฝึกอบรม ผู้ที่จะเข้าปฏิบัติในโครงการหรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการเข้าไปเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ มักพบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ ถนน ประปา

3.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือส่วนตน (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือบางกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังความคิดของประชาชนที่จะทำให้โครงการพัฒนาหรือสามารถนำประยุกต์ใช้ต่อไป

3. ขั้นตอนการจัดทำและทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น การนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติมถึง สรุปรได้ ดังนี้

1. ให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดำเนินการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มีช่วงระยะเวลาห้าปี (พ.ศ. 2561-2562)

2. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นจัดประชุมประชาคมท้องถิ่นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น รับทราบปัญหา ความต้องการ ประเด็นการพัฒนา และประเด็นที่เกี่ยวข้อง และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในแผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น

3. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวบรวมแนวทางและข้อมูลนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

4. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

5. กรณีเทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น และประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565)

6. กรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ความเห็นชอบก่อนแล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565

7. หลังจากดำเนินการตามข้อ 1-5 แล้ว ให้ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่นที่อนุมัติแล้ว และนำไปแจ้งสภาท้องถิ่น คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ องค์การบริหารส่วน

จังหวัด อำเภอบางละมุง และประกาศให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกัน ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประกาศใช้และปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

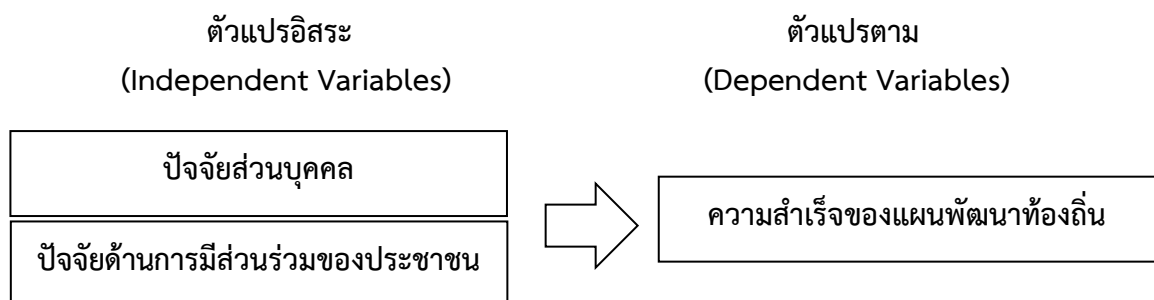
8. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใช้แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ และรายจ่ายงบประมาณเพิ่มเติม รวมทั้งแนวทางเพื่อให้มีการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น

9. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมแผนงาน โครงการพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วจัดทำร่างแผนการดำเนินงาน เสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

10. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาแผนการดำเนินงานแล้วเสนอผู้บริหารท้องถิ่นประกาศเป็นแผนการดำเนินงาน โดยปิดประกาศให้ประชาชนทราบโดยทั่วกันไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

11. คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น มีหน้าที่กำหนดแนวทาง และวิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น แล้วรายงานผลและเสนอความเห็นให้ผู้บริหารเสนอต่อสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบโดยทั่วกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ ให้ปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

4.กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวความคิด

5.ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผ่านแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี อายุระหว่าง 18 – 60 ปี จำนวน 39,164 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamene, 1973, P. 125, อ้างถึงใน โสภิตา ศรีนุ่น, 2558, หน้า 42) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 จากจำนวนประชากร 39,164 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเท่ากับ 400 คน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น และ

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือทางสถิติ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าที (t - test) ค่าเอฟ (f - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Level of Significance) ที่ระดับ .05 และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามโดยใช้ Multiple Regression Analysis โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Level of Significance) ที่ระดับ .05

6.ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษาและติดตามข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมคิดและผลักดันแนวนโยบาย อยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมดำเนินการตามนโยบาย อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์สถานภาพความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า สถานภาพความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ปัจจัยส่วนบุคคล) ที่มีต่อตัวแปรตาม (ความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี) พบว่าประชาชนที่มีเพศและอายุ ที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพ ที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน) ที่มีต่อตัวแปรตาม (ความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี) พบว่า การมีส่วนร่วมดำเนินการตามนโยบาย และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การมีส่วนร่วมในการศึกษาและติดตามข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมคิดและผลักดันแนวนโยบาย และการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเป็นบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ 0.366 หรือความแปรผันของตัวแปรอยู่ที่ร้อยละ 36.60

7.อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับรัฐ กันภัย(2558)ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ระบุว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์สถานภาพความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า สถานภาพความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์(2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาสรุปคือ 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ กิจกรรมทางพุทธศาสนา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินงาน การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ปัจจัยส่วนบุคคล) ที่มีต่อตัวแปรตาม (ความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี) พบว่าประชาชนที่มีเพศและอายุ ที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพ ที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน) ที่มีต่อตัวแปรตาม (ความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี) พบว่า การมีส่วนร่วมดำเนินการตามนโยบาย และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การมีส่วนร่วมในการศึกษาและติดตามข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนคิดและผลักดันนโยบาย และการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเป็นบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ

8.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการบริหาร รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นในทุก ๆ กิจกรรม เทศบาลควรเปิดโอกาสให้สมาชิกภายในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันร่วมกันตัดสินใจและกำหนดแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ เทศบาลควรจัดให้มีการอบรม เสวนา ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องกระบวนการของแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้มีความรู้และรับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในกระบวนการของแผนพัฒนาท้องถิ่น และเทศบาลควรทำความเข้าใจกับประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ จัดทำสื่อ แสดงแผนการดำเนินงานและผลของการดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับทราบและติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ เทศบาลควรมีการจัดประชุมประชาคมในเขตพื้นที่เทศบาล เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้มีความครอบคลุมความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลอย่างมากที่สุดเทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและผลักดันนโยบาย มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบาย มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

2. ควรมีการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทั้ง 29 ชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

3. ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของเทศบาล ตลอดจนคณะกรรมการต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการของแผนพัฒนาท้องถิ่น

9.เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2548). **คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนสามปี แผนปฏิบัติการ และการติดตามประเมินผล**. กรุงเทพฯ : ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). **คู่มือรวมระเบียบ กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานแผนพัฒนาท้องถิ่น กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น.

พระมหาสมบัติ หนองงอก. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**. สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน), มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์. (2556). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร**. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, Vol 6, No 1 (2013)

โสภิตา ศรีนุ่น. (2558). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา**. สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต(สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน), มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

อดิสรณ์ ชัดสีใส. (2551). **การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เว็บไซต์

https://ewt.prd.go.th/ewt/prsaraburi/ewt_news.php?nid=1006&filename=index&nid=1006&filename=index